

2. Uprázdňení a obsazení úřadu farního.

Místo faráře se uprázdní: úmrtím, vzdáním se, jež vrchní církevní radou schváleno býti musí, vystoupením z církve, sesazením z úřadu na základě právoplatného nálezu disciplinárního. Po smrti farářově přísluší vdově a dětem 18. rok nepřekročivším požívání bytu, jakož i veškerých důchodů farářových po dobu 6 měsíců ode dne, kdy farář zemřel.

Obsazení uprázdněného úřadu farního děje se volbou. Zvoleného faráře pak potvrzuje vrchní církevní rada vyslechnuvši úřad politický. Jedná-li se o volbu cizince, jest potřebí schválení ministerstva vnitra. Slavnostní uvedení v úřad (instalace) přísluší senioru (§§ 27—37, 45, 46, 48 ústavy církve evang.).

Obce farní (katolické).

I. Pojem.

Obvod církevní rozpadá se na provincie, diecése, děkanství, vikariaty (arcipresbyteriáty) a farnosti.

Provincie jsou podřízeny vrchní správě arcibiskupů. Středem jich jest arcibiskupská katedrála (chrám metropolitní). Příslušnost zakládá se bydlištěm v diecési; má však pro platné zákony ohledně laiků jen nepatrný význam; za to však tím větší ohledně duchovenstva. Provincie pojímá jednu nebo více diecésí, jichž držitelé jeví se ve svém poměru k jich metropolitovi (arcibiskupovi) jako biskupové suffragani, jako představení diecésí však biskupy řádnými. Diecése z pravidla bývají nazývány dle názvu místa, v němž se nalézá biskupské sídlo. Jsou to církevní obvody správní, jichž střediskem a podmětem jest biskupská stolice a biskupský chrám (viz čl. Biskupové). Diecése dělí se na větší počet okresů, děkanství (vikariáty, arcipresbyteriáty), jež mají povahu správních obvodů, jich zřízení a vymezení zakládá se více méně na důvodech prospěšnosti (viz čl. Děkan). Nejmenší církevní obvody jsou fary t. j. církevní okrsky, které jsou obývány věřícími příslušnými k určitému kostelu (communitas fidelium). Zakládání a zřizování jich těsně souvisí s vývojem obročí.

1. Obce farní (parochiae) jsou dle obecného práva církevního správní obvody, v nichž pravomoc ohledně všech církevních úkolů přísluší faráři, vyjma ovšem práv biskupovi vyhrazených.

Ve příčině farních obcí platí tyto všeobecné zásady:

a) Farní obec zahrnuje v sobě všechny věřící, kteří v dotyčném obvodu bydlí (Quidquid est in parochia, est etiam de parochia). Náleží tedy k farnosti každý, kdo má v ní své bydliště (domicil); totéž platí i v případě quasidomicilu.

b) Příslušníkem farnosti jest dále každý, kdo má v ní pozemkové vlastnictví, vyjímaje řehole, které jsou ze svazku farního vyjmuty, a jinověrce.

c) Ve farním obvodu smí úkony duchovní předsebráti jen příslušný farář biskupem k tomu autorisovaný, kterýž však může každému v dotyčné diecési potvrzenému knězi výkon duchovních obřadů v jednotlivém případě dovoliti.

2. Platné právo.

Farní obec jest souhrn všech katolíků téhož ritu, bydlících ve farním okrese (§ 35 zák. ze dne 7. května 1874 č. 50 ř. z.). Rozhodným pro příslušenství k obci farní jest řádné bydliště, tedy místo, kde se kdo s tím, ať prokazatelným ať jen z okolností patrně vysvítajícím úmyslem usadil

aby tam trvale sídlil (§ 16 jur. n., § 66 nov. jur. nor. a rozh. spr. s. z 2. listopadu 1883 sb. »Budwinski« VII., 1892 a z 27. října 1886 sb. »Budwinski« X., 3224). Pokud i přespolní, dále pak osoby právnické, společnosti a družstva jsou povinny ku příspěvkům, o tom viz čl. Přirážky farní. Členové obcí filiálních kostelů povinni jsou k příspěvkům vůči obcím farním i vůči užšímu filiálnímu obvodu (nál. spr. s. dv. ze dne 2. prosince 1886 sb. »Budwinski«, X., 3281).

Ze svazku farního vyjmuty jsou činné osoby stavu vojenského.

Od obce farní lišiti jest obec místní. Obec jako taková nenáleží žádné náboženské společnosti, opatření dávek pro účely náboženské není naprosto záležitostí obce místní; o nákladech tohoto druhu nemohou se usnášeti obce místní vlastním jménem, nýbrž jen jménem obce farní (roz. spr. s. dv. z 9. března 1883 sb. »Budwinski«, VII., 1691 a roz. ze dne 1. února 1884 sb. »Budwinski«, VIII., 2007).

Příjmy z jmění obecního plynoucí nesmějí býti z pravidla užity k účelům náboženským (roz. ze dne 11. března 1885 sb. »Budwinski«, IX., 2448). Obyčejně však bývá zastupitelstvo obce farní totožné se zastupitelstvem obce místní. Z této zcela nahodilé okolnosti vyplývá jen to, že místní obec může býti zavázána rozvrhovati církevní konkurenční příspěvky na farníky (osadníky) a je vybírati (roz. ze dne 7. října 1880 sb. »Budwinski«, IV., 879).

II. Farář.

1. V čele obce farní stojí farář (parochus), kterého jmenuje biskup. Pravomoc farářova v obvodu jeho obce farní jest výlučnou. Bez jeho svolení nesmí žádný kněz v obvodu tomto úkony správy duchovní předsebráti.

2. Náležitosti ku dosažení úřadu faráře potřebné.

Kromě dokončení 24. roku a svěcení kněžského vyhledávají se ony náležitosti, které pro dosažení obročí vůbec předepsány jsou (viz čl. Obročí), tak jmenovitě odbytí zkoušek bohosloveckých. Praktická zkouška bohoslovecká (t. zv. konkurenční) koná se před examinatory, jež volí synoda diecesální nebo jež jmenuje biskup v základě papežské dispense. V četných diecésích žádá se též, aby uchazeč duchovní úřad aspoň již po 3 léta zastával.

3. Práva a povinnosti.

Dle všeobecných zákonů církevních jest farář povinen :

a) vyučovati náboženství t. j. nejméně každou neděli a svátek kázati a katechese odbývati. Upravením školství zanikla ve většině zemí tato poslední povinnost, ježto § 3. zák. ze dne 20. června 1872 nepřímou uloženo bylo duchovním správcům, aby ve 3 nejnižších třídách škol obecných vyučovali náboženství zdarma.

b) Konati bohoslužbu dle řádu diecesálními předpisy stanoveného. V neděli a ve svátek jest povinen t. zv. mši farní pro obec zdarma čísti.

c) Udíleti svátosti věřícím; v čase velikonočním nejsou věřící na příslušný svůj farní kostel vázáni.

d) O všech křtech, sňatcích a pohřbech jest farář povinen pro církev resp. pro stát matriky vésti a z nich každoročně výkazy úřadům předkládati, jakož i stranám žádaná osvědčení vydávati.

e) Farář jest povinen v sídle fary stále bydleti (povinnost residenční).

f) Faráři přísluší požívání obročí (viz čl. tento), při čemž jest mu zákonem zaručen určitý důchod nejnižší (viz čl. Congrua). Dále připadají faráři požitky z nadací a poplatky štolové.

g) Ve smyslu práva církevního jest farář správcem majetku církevního (viz tento čl.).

h) Faráři přísluší dále přijímání laiků do služeb kostelních (varhaníků, zvoníků a pod.), pokud to není právem obce nebo patrona.

i) Dopisy farních úřadů jsou prosty poštovního a budovy farní nejsou podrobeny dani domovní a rovněž ne povinnosti ubytovací (viz čl. Duchovenstvo).

III. Zřízení farních obcí.

Až do vydání zákona ze dne 7. května 1874 byl pojem »farní obec« rakouskému církevnímu právu zcela cizí. Zájmy katolického kultu byly zastupovány zastupitelstvem obce místní. Tento poměr byl ovšem možný v době, kdy vedle církve katolické nebylo žádné rovnoprávné náboženské společnosti; dnes však, kdy rovnoprávnost všech uznaných vyznání platí, bylo by anomalií, kdyby zastupitelstvo místní obce zabývalo se mělo záležitostmi kultu jen jediného vyznání; tak povstala nutnost, zříditi k zastupování a hájení katolických zájmů vedle ostatních k tomu povolaných činitelů obce farní, aby tak povstaly svazky katolíků určitého obvodu s právy a povinnostmi samostatně vymezenými vůči katol. správě duchovní a ústavům, jí věnovaným. Obce farní jsou totožné s obcemi náboženskými a záležitostmi, jež na ně lze vznést, mohou býti jen záležitosti, které vyplývají z poměrů náboženských.

Zákonodárství o záležitostech náboženských jest však v plném svém rozsahu dle § 11 lit. c) základ. stát. zák. ze dne 21. prosince 1867 vyhrazeno říšskému zastupitelství; proto také pojala sněmovna poslanců zák. z r. 1874 ustanovení, že zřízení farních obcí má býti blíže upraveno zvláštním (říšským) zákonem, poněvadž základní státní zákony nemají ustanovení, kterým by říšskému zastupitelství zůstaveno bylo, některou část tohoto zákonodárství přenést na sněmy zemské.

Do té doby, kdy bude vydán zákon v § 37 slíbený o zřízení a zastoupení farních obcí, pak o obstarávání záležitostí jejich, mají vésti agendu katol. farních obcí zastupitelstva obcí místních. Tyto mají tedy i na příště rozhodovati o příspěvcích, dávkách k účelům katolické bohoslužby, které týkají se farních obcí neb které od nich mají býti převzaty, a starati se o jich krytí a vymáhání (nař. min. k. a vyuč. a min. vn. ze dne 31. prosince 1877 č. 5 ř. z. z r. 1878). Použití §§ 35 a 36 cit. z., které upravují povinnosti a prostředky ku krytí nákladů farních obcí, není tedy naprosto odvislé od vydání zákona prováděcího (nál. spr. s. dv. ze dne 21. září 1892 č. 2891 sb. »Budwinski« č. 6755).

IV. Spolučinnost farních obcí při správě jmění církevního.

1. Jmění farního kostela má býti spravováno obcí farní společně s představeným fary a patronem kostela. V dřívějších předpisech nebyla přiznána farním obcím správa tato, vyjma oné starobylé správy církevních otců (církevní komoří, cechovní probošti). Dříve bylo jmenování církevních otců odvislé od svolení zádušního starostenstva, v některých zemích dokonce při kostelích a obročích veřejného patronátu bylo stvrzení krajskému úřadu neb zemské vládě vyhrazeno. Dnes přísluší samotnému představenému kostela jmenovati ony orgány, které mají býti povolány ke kontrole jeho úředního jednání. Na druhé straně byla právě dříve, kdy státní dohled všude zasahoval, kontrola představených kostelů mnohem méně nakazována

než nyní, kdy jim jsou mnohem rozsáhlejší oprávnění ve příčině správy přiznána.

2. Naproti tomu nestává bližšího ustanovení, jakým způsobem jest upravití zastoupení farních obcí ve správě církevního jmění, a zdali farní obci přísluší právo, aby tyto své zástupce, totiž církevní komoří, samostatně a výhradně jmenovala; z §§ 41 a 42 cit. z. nelze odvoditi ani důvodu proti trvání poměru dosavadního, dle kterého obci právo ku samostatnému jmenování nepřísluší (roz. ze dne 26. listopadu 1885 sb. »Budwinski«, IX. 2793).

3. Zákonná ustanovení ohledně opatrování obročních budov se strany farních obcí zůstávají v platnosti (§ 46 cit. z.).

V. Konkurenční povinnost farních obcí jest upravena zákonodárstvím zemským.

1. Král. České: Dle dekr. dv. kanc. ze dne 24. prosince 1782 a ze dne 29. ledna 1783 mají obce přispívati ku zřízení církevních budov, poněvadž jim za to přísluší právo, zjednati si vlastní duchovní správu. Dkt. dvor. kanc. ze dne 24. září 1785 č. 361 stanoví, že farníci dle poměru opatrovati mají přípřeže a jiné práce. D. dv. kanc. ze dne 24. června 1840 č. 19665 nařizuje, že k pracem ručním i povozným při kostelních a farních stavbách mají přispívati všichni k určitému kostelu přífaření příslušníci obce tou měrou, jakou jsou povinni k placení daní pozemkových, domovních neb výdělkových, vyjímaje úředníky zeměpanské, městské a vrchnostenské, pak duchovní správce, učitele a chudé, jimž dostává se podpory z chudinského ústavu. Podobným způsobem vyslovuje se i min. v. n. k českému místodržitelství ze dne 21. srpna 1857 č. 2137. Poněvadž však dle § 32 zák. ze dne 7. května 1874 (viz. čl. Patronát) přísluší patronu jen povinnost udržovati budovy kostelní již vystavěné a nemůže mu, jsou-li později potřeby kultu větší, nová povinnost uložena býti, stihají všechna ostatní kostelní břemena, pokud ani patron ani kostelní jmění nemají na nich podílu, obce farní.

2. Bukovina. V základě nejvyššího rozhodnutí ze dne 3. prosince 1839 mají katolické církevní obce v Bukovině pro potřeby svých církevních účelů tytéž povinnosti jako podobné obce mimo tuto zem a jen nemohou-li jim dostáti, jest věcí úřadů, aby zprostředkovaly způsob nutného ulehčení.

Při otázce, zda říšská panství v Haliči a v Bukovině dle nař. min. vnitra ze dne 10. června 1849 č. 3965, jsou povinna ku příspěvkům na církevní a farní stavby řecko-katolického a řeckého nesjednoceného vyznání, musí býti předem rozlišováno, jsou-li tyto příspěvky rázu osobního neb jsou-li závisly a spojeny s předmětem.

Příspěvky prvního druhu jako břemena osobní mohou býti jen od oněch příslušníků obce žádány, kteří dle svého vyznání a svého ritu jsou spolu příslušníky dotyčné církve a fary, kdežto příspěvky, jež jsou závisly od objektu, t. j. od pozemkového majetku, v církevní a farní obci ležícího, mají býti odváděny jakožto věcná břemena, bez ohledu na vyznání (v. n. min. kultu a vyučov. ze dne 24. června 1853 č. 2448). Přífařeným obcím jest uložiti onu část příspěvku na stavby kostelní a farní, kterou měl dáti patron ne jako takový, nýbrž jako někdejší pozemková vrchnost (v. n. min. kultu a vyuč. ze dne 20. března 1855 č. 19474).

3. Halič. (Zák. ze dne 15. srpna 1866 č. 28 z. z. ze dne 2. února 1867 č. 5 z. z., ze dne 12. prosince 1869 č. 41 z. z., ze dne 15. listo-

padu 1888 č. 96 z. z.). Náklady zřízení a zachování kostelů a budov obročních, které nejsou kryty fondy za tím účelem zřízenými a duchovními společenstvy, mají nésti oni farníci, kteří náležejí dotyčnému ritu.

4. Ohledně následujících korunních zemí a to :

Gorice a Gradisky (zák. ze dne 29. list. 1863 č. 2 z. z. z r. 1864, zák. ze dne 20. dubna 1890 č. 13 z. z.). Istrie (z. ze dne 9. července 1863 č. 12 z. z., z 18. října 1868 č. 7. z. z., z 24. února 1889 č. 9 z. z.), Korutan (zák. ze dne 28. května 1863 č. 6 z. z. z r. 1864, z 27. července 1864 č. 16 z. z., Krajiny (zák. ze dne 20. červce. 1863 č. 12 z. z., z 20. března 1890 č. 7 z. z.), Moravy (z. z. 2. dubna 1864 č. 11 z. z.), Slezska (z. z. 15. list. 1863 č. 2 z. z. z r. 1864, z 27. září 1868 č. 19), Štýrska (z. z. 28. dubna 1864 č. 7 z. z.), Vorarlberska (z. z. 25. června 1863 č. 48 z. z., z 16. března 1866 č. 36. z. z.) — ustanovují cit. zemské zákony, že výdaje, které jinakými příspěvky nejsou kryty, podle ustanovení zákona obecního z pravidla mají býti hrazeny jako jiné potřeby obecní. Je-li k tomu třeba zvláštní přírážky, má se rozřídění na poplatníky státi dle poměru daní přímých, leč s ohledem na zákonné osvobození, kterého mohou dle všeobecných zákonů požívati osoby nekatolické. Je-li ke kostelu přiděleno několik obcí místních neb jich částí, má býti potřebná suma mezi ně dle poměru přímých daní rozvržena. V tomto případě jest k opatření konkurenčních záležitostí obce zříditi výbor, který má tato jednání bezplatně opatřovati; za hotové výdaje s tím spojené jest dáti členům výboru náhradu.

5. Dolní Rakousy: Pro tuto korunní zem platí konkurenční normále z 27. června 1805 pol. sb. z., XXIV. č. 62. Povinnost farních obcí k bezplatnému vykonávání prací povozných i ručních při opravách budov farních platí i pro nově vtělené fary, poněvadž v normále je vyslovena tato povinnost bezpodmínečně (rozh. ze dne 6. dubna 1883 sb. »Budwinski«, VII. 1722). D. dv. kanc. ze dne 30. května 1821 č. 14.925 a ze dne 17. prosince 1816 č. 35.012 bylo rozdělení břemen, připadajících na obec (konání prací ručních i povozných při stavbách farních budov) mezi údy obce blíže upraveno. Dekretem dv. kanc. ze dne 18. října 1827 č. 23.938 sb. z. prov. č. 282 bylo vysloveno, že i na dále trvá povinnost farních obcí ve Vídni, přispívati ke stavbám farním; při tom má platiti zásada, že obce mají býti od těchto příspěvků pokládány za osvobozeny jen tehdy, náleží-li někomu ze zvláštního právního titulu povinnost, nésti veškery náklady.

6. Horní Rakousy: D. dv. kanc. ze dne 14. ledna 1784 č. 194 obsahuje totéž ustanovení jako konkurenční normal pro Rakousy Dolní.

7. Solnohrady: Tu platí právo církevní modifikované právem obyčejovým. Obce nesou obyčejně náklady přípřeží a ručních prací.

8. Dalmacie: Zde má dosud platnost francouzský reglement ze dne 30. prosince 1809 (gub. oběž. ze dne 9. března 1819 č. 4420 sb. z. pr. č. 33). Dvorní kancelář doložila notou z 25. června 1829 č. 12.193 dvorní komoře, že by snad pro Dalmacii bylo prozatím záhodno, ponechati vše při všeobecných kanonických patronátních poměrech, které na každý pád patrona více šetří, tak že by téměř všechna břemena kostelních staveb nesly obce. Tak stanoví d. dvor. kanc. ze dne 15. prosince 1830 č. 93.515, že v případě, nemají-li kostely prostředků pro své vlastní potřeby, musí obce dle staré kanonické zvyklosti nésti náklady bohoslužby a potřeb ko-

stelních. Tolikéž podotkl d. dv. kanc. ze dne 23. srpna 1844 č. 24.585, poněvadž v Dalmacii není zákona o konkurenci vzhledem k nákladům staveb kostelů a farních budov, že jest se přidržovati v tom ohledu práva kanonického, které stanoví, že v podobných případech jest povoláno k tomu, aby neslo dotyčné náklady, předem jmění kostelů, není-li však dostatečné, že má nastoupiti povinnost patronova a nebyl-li by tento s to, aby k nákladům přispěl, že k tomu povinna jest obec.

9. Tyrolsko: Obce mají v každém případě, kde není zvláštních úmluv, poskytovat zdarma přípřeže i práce ruční (d. dv. kanc. ze dne 19. ledna 1797 č. 1667). Dle toho stihají náklady stavební, pokud tu není zvláštních poměrů ať na základě starobylé zvyklosti ať na základě smluv, vždy jen patrona a obec, ať již dotyčný kostel má nějaké výdajné jmění čili nic (d. dv. kanc. z 28. března 1845 č. 2684). Naproti tomu nemá býti hrazen náklad a potřeby bohoslužby nikdy od obce jako takové, nýbrž těmi, v jichž zájmu se děl; proto také má zvláštní bohoslužební náklad v určité části obce hrazen býti výhradně příslušníky oné části (vyhl. místodrž. pro Tyrolsko a Vorarlbersko z 26. ledna 1871 č. 1590).

10. Terst: Nedostává-li se jmění kostelního, jakož i tehdy, má-li kostel jen jmění, jež mu jest nevyhnutelné, má místo tamější stavební systém konkureční, dle kterého musí platiti farní patron práce řemeslnické a obec přípřeže a práce ruční. Ve skutečnosti hradí však městská obec terstská sama veškeré náklady se stavbou i opravami spojené.

Obce farní (řecko-východní).

Duchovenstvo řecko-východní sestává z duchovních světských a mnichů (duchovních klášterních); z řad kleru na druhém místě jmenovaného doplňuje se vyšší duchovenstvo (patriarchové, arcibiskupové a biskupové). Pro kandidáty stavu duchovního jsou v Rakousku kněžské semináře, které jsou podobně zařízeny jako semináře katolické; kandidáti mají se před udělením svěcení podjáhenského rozhodnouti, chtějí-li náležeti k stavu duchovních klášterních či světských, neboť podjáhen nesmí vstoupiti ve svazek manželský; proto jsou z pravidla i biskupové bráni z kleru klášterního. Duchovní regulační plán, vydaný pro Bukovinu (dv. reskript ze dne 29. dubna 1786 č. 11) obsahuje podstatné, většinou ještě dnes platné zásady o postavení kněží v církvi řecko-východní.

Dalšími akty církevními a k nim se vztahujícími politickými předpisy byly v Haliči a Bukovině farní obce a protopresbyteriaty podobně jako obdobná zřízení v církvi katolické z části nově zavedeny, z části nově organisovány.

I. Faráři (popové).

Již jmenovaný dvorský reskript nařizuje, že faráři mohou býti jmenováni jen rakouští státní příslušníci, jichž předešlý život byl bezúhonný a kteří získali si potřebných vědomostí a podrobili se předepsané zkoušce konsistoriální, obdrželi svěcení, překročili 25. rok svého věku a náležejí ke kleru světskému; těmto je dovoleno se ženiti. Jich stavu přiměřená výživa jest jim předem zaručena a vedle toho dostává farář ještě za zvláštní církevní úkony poplatky jemu dle štolového řádu náležející. Každý farář má vésti ve svém obvodu matriky (sňatků, narození a úmrtí).

Všechna vedlejší zaměstnání, jež by byla na ujmu duchovní hodnosti, jsou farářům zakázána. Přijímání odměn za svátosti, podané nemocnému neb za vyučování ve víře, jakož i sbírky almužen jsou zakázány.